

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมา

สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้จัดทำ การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนตั้งแต่ปี 2500 โดยจัดทำทุก 5 ปี แต่เนื่องจากสภาพทางเศรษฐกิจของประเทศมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว และสภาพทางสังคมมีการเปลี่ยนแปลง จึงได้กำหนดให้ทำการสำรวจทุก 2 ปี ตั้งแต่ปี 2530 และจัดทำทุกปีตั้งแต่ปี 2549 เป็นต้นไป การสำรวจที่จัดทำในครั้งนี้เป็นการสำรวจครั้งที่ 21

1.2 วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของการสำรวจ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่สำคัญด้านเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน เช่น รายได้ ค่าใช้จ่าย ภาวะหนี้สิน ทรัพย์สิน โครงสร้างของสมาชิกในครัวเรือน ลักษณะที่อยู่อาศัย การย้ายถิ่น และการส่งเงิน ตลอดจนการได้รับสวัสดิการ/ความช่วยเหลือจากรัฐ และใช้บริการของภาครัฐ เป็นต้น

1.3 ขอบข่ายและกลุ่มรวม

การสำรวจนี้ครอบคลุมครัวเรือนส่วนบุคคลในทุกจังหวัดทั่วประเทศ ทั้งที่อยู่ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล (ยกเว้น ครัวเรือนทูต ผู้แทนต่างประเทศ และผู้อยู่อาศัยในประเทศไทยชั่วคราว)

1.4 เวลาอ้างอิง

1) ในรอบ 12 เดือนที่แล้ว

หมายถึง ระยะเวลานับจากเดือนก่อนเดือนสัมภาษณ์ย้อนหลังไป 12 เดือน เช่น เดือนที่สัมภาษณ์ คือกุมภาพันธ์ 2552 ในรอบ 12 เดือนที่แล้ว คือ “กุมภาพันธ์ 2551 - มกราคม 2552”

ใช้สัมภาษณ์ข้อมูลรายได้ของครัวเรือนและค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสินค้าและบริการที่ไม่ได้เกิดขึ้นบ่อย ๆ แล้วนำมาเฉลี่ยเป็นค่าใช้จ่ายต่อเดือน

2) เดือนที่แล้ว

หมายถึง เดือนตามปฏิทินก่อนเดือนสัมภาษณ์ เช่น ไปสัมภาษณ์เดือนกุมภาพันธ์ 2552 เดือนที่แล้ว คือ “1 - 31 มกราคม 2552”

ใช้สัมภาษณ์ข้อมูลรายได้ของครัวเรือนและค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสินค้าและบริการที่มีการใช้จ่ายเป็นประจำ

3) สัปดาห์ที่แล้ว

หมายถึง สัปดาห์ตามปฏิทินก่อนสัปดาห์สัมภาษณ์ เช่น ไปสัมภาษณ์สัปดาห์ที่ 2 สัปดาห์ที่แล้ว คือ สัปดาห์ที่ 1 (วันจันทร์ - วันอาทิตย์)

ใช้สัมภาษณ์ข้อมูลค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอาหาร เครื่องดื่มและยาสูบ

1.5 รายการข้อมูลที่เก็บรวบรวม

1) แบบสำรวจสมาชิกและการใช้จ่ายของครัวเรือน มีรายการข้อมูล ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สมาชิกของครัวเรือน

ตอนที่ 2 ลักษณะที่อยู่อาศัย

ตอนที่ 3 ค่าใช้จ่ายสินค้าและบริการ

ตอนที่ 4 ค่าใช้จ่ายอาหาร เครื่องดื่ม

และยาสูบ

2) แบบสำรวจรายได้ของครัวเรือน มีรายการข้อมูล ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 รายได้จากการทำงานโดยได้รับค่าจ้างและเงินเดือน

- ตอนที่ 2 รายได้จากการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรม หรือวิชาชีพที่ไม่ใช่การเกษตร
- ตอนที่ 3 รายได้จากการประกอบการเกษตร
- ตอนที่ 4 รายได้จากแหล่งอื่นๆ ที่ไม่ใช่จากการทำงาน
- ตอนที่ 5 ทรัพย์สินและหนี้สินของครัวเรือน
- ตอนที่ 6 การย้ายถิ่นและการส่งเงิน

1.6 คำจำกัดความ

1. สถานภาพการทำงาน

หมายถึง สถานะของบุคคลในการทำงานในเชิงเศรษฐกิจทุกประเภท ได้แก่

1) นายจ้าง

หมายถึง ผู้ประกอบธุรกิจของตนเอง^{1/} (อาจมี “หุ้นส่วน” หรือไม่ก็ได้) เพื่อหวังผลกำไรหรือส่วนแบ่ง และได้จ้างบุคคลตั้งแต่ 1 คนขึ้นไปมาทำงานให้ธุรกิจในฐานะ “ลูกจ้าง” โดยเป็นการจ้างงานบนพื้นฐานของความต่อเนื่อง

2) ทำธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง

หมายถึง ผู้ประกอบธุรกิจของตนเอง^{1/} (อาจมี “หุ้นส่วน” หรือไม่ก็ได้) เพื่อหวังผลกำไรหรือส่วนแบ่ง และไม่มีจ้าง “ลูกจ้าง” (ที่เป็นการจ้างงานบนพื้นฐานของความต่อเนื่อง) แต่อาจมีสมาชิกในครัวเรือนหรือผู้ฝึกงานมาช่วยทำงานโดยไม่ได้รับค่าจ้างหรือค่าตอบแทนในลักษณะการจ้างงาน

3) ช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง

หมายถึง ผู้ที่ช่วยทำธุรกิจหรือการเกษตรของสมาชิกในครัวเรือนเป็นประจำ โดยไม่ได้รับค่าจ้างและไม่ได้อยู่ในฐานะ “หุ้นส่วน” หรืออาจจะได้รับค่าตอบแทนบ้างแต่ไม่ใช่ลักษณะของการจ้างงาน

4) ลูกจ้าง

หมายถึง ผู้ที่ทำงานโดยได้รับค่าจ้าง ที่เป็นการจ้างงานบนพื้นฐานของความต่อเนื่อง ไม่มีอำนาจในการตัดสินใจในการดำเนินงาน ค่าจ้างที่ได้รับอาจเป็นรายเดือน รายวัน รายชั่วโมง รายชิ้น หรือเหมาจ่าย ซึ่งอาจจะเป็นตัวเงิน หรือสิ่งของก็ได้

5) การรวมกลุ่ม

หมายถึง กลุ่มคนที่มาร่วมกันทำงานในเชิงเศรษฐกิจ (ผลิตสินค้าและบริการ) โดยสมาชิกแต่ละคนมีส่วนร่วมเท่าเทียมกันในการตัดสินใจดำเนินการทุกขั้นตอน ตลอดจนการแบ่งรายได้ให้แก่สมาชิกตามที่ตกลงกัน การรวมกลุ่มดังกล่าวอาจจะมีการ “จดทะเบียนจัดตั้งในรูปนิติบุคคล” หรือไม่ก็ได้

การรวมกลุ่มอาจดำเนินการโดยใช้แรงงานของสมาชิกทุกคน หรือจ้างสมาชิกบางคนหรือผู้อื่นก็ได้ (ผู้ที่รับจ้างดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นสมาชิกหรือผู้อื่น ถือว่าเป็น “ลูกจ้าง” ของกิจการ)

เช่น การรวมกลุ่มเพื่อทำการเกษตร (การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ การเพาะเลี้ยงกบ ฯลฯ)

การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร (การทำกะปิ น้ำปลา ข้าวเกรียบ ฯลฯ)

และการทำผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่บ้าน (การทอผ้า เครื่องจักสานต่าง ๆ ฯลฯ) เป็นต้น

2. รายได้ของครัวเรือน

หมายถึง “เงินหรือสิ่งของ” ที่ครัวเรือนได้รับมาจากการทำงานหรือผลิตเอง หรือจากทรัพย์สิน หรือได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น

^{1/} ผู้ประกอบธุรกิจของตนเอง : คือ ผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจในการดำเนินงาน และมีความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ (ค่าตอบแทนขึ้นอยู่กับผลกำไรของงานที่ทำ)

1) รายได้ประจำ ได้แก่

(1) รายได้ที่เกิดจากการทำงานหรือผลิตเอง

- ค่าจ้างและเงินเดือน (รวมค่าตอบแทนอื่นๆ ที่ได้จากการทำงาน) (ก่อนหักภาษี/เงินสมทบกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ/เงินประกันสังคม ฯลฯ)
- รายได้จากการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรม วิชาชีพ (ที่ไม่ใช่การเกษตร) (รายรับเบื้องต้น บวก มูลค่าสินค้า/บริการของธุรกิจที่นำมาอุปโภคบริโภคในครัวเรือน ลบ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ)
- รายได้จากการประกอบการเกษตร (มูลค่าผลผลิตการเกษตรทั้งหมด ลบ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ)

(2) รายได้จากแหล่งอื่นๆ ที่ไม่ใช่จากการทำงาน

- เงินบำเหน็จ / บำนาญ เงินประโยชน์ทดแทนต่างๆ (เกิดอุบัติเหตุ/การเจ็บป่วยจากการทำงาน)
- เงินชดเชยการออกจากงาน
- เงินและสิ่งของที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลนอกครัวเรือน/รัฐ/องค์กรต่างๆ
- รายได้จากทรัพย์สิน เช่น ค่าเช่าที่ดิน บ้าน ค่าลิขสิทธิ์ และสิทธิบัตร ดอกเบี้ย
- การลงทุน (ที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน) เช่น การซื้อ/ขายหุ้น การลงทุนแล้วได้รับเงินปันผล ฯลฯ

รวม (ประเมิน) ค่าเช่าบ้านที่ครัวเรือนเป็นเจ้าของและอยู่เอง หรือที่อยู่อาศัยที่บุคคลอื่นให้อยู่ฟรี

2) รายได้ไม่ประจำ ได้แก่ เงินที่ได้รับ

เป็นเงินรางวัล เงินถูกสลากกินแบ่ง เงินมรดก ของขวัญ เงินได้รับจากการประกันสุขภาพ อุบัติเหตุ ไฟไหม้ หรือค่านายหน้า (ในกรณีที่ไม่ได้ประกอบเป็นธุรกิจ)

3. ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน

หมายถึง การใช้จ่ายเกี่ยวกับ “สิ่งของหรือการบริการด้านต่างๆ” ที่จำเป็นต่อการครองชีพที่ครัวเรือนต้องซื้อ/จ่ายด้วยเงิน หรือได้มาโดยไม่ได้ซื้อ/จ่าย (ผลิตเอง ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น/รัฐ เป็นสวัสดิการจากการทำงาน หรือเบิกได้จากนายจ้าง)

1) ค่าใช้จ่ายสินค้าและบริการ ได้แก่

(1) ค่าใช้จ่ายอุปโภคและบริโภคของครัวเรือน

- ที่อยู่อาศัย
- เครื่องแต่งบ้าน เครื่องใช้เบ็ดเตล็ด และการดำเนินการในครัวเรือน
- ค่าจ้างบุคคลที่ให้บริการแก่ครัวเรือน
- เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย รองเท้า ของใช้/บริการส่วนบุคคล
- เวชภัณฑ์และค่ารักษาพยาบาล
- การเดินทางและการสื่อสาร
- การศึกษา
- การบันเทิง การอ่าน และกิจกรรมทางศาสนา

**(2) ค่าใช้จ่ายไม่เกี่ยวกับอุปโภคบริโภค
ของครัวเรือน**

- ภาษี (ทุกประเภท) ค่าบริการทางการเงิน ค่าปรับทางกฎหมาย
- ค่าสมาชิกกลุ่มอาชีพ
- เงิน/สิ่งของ ที่ส่งให้บุคคลนอกครัวเรือน
- เงินบริจาค เงินทำบุญ/ช่วยงาน
- เบี้ยประกันภัย/ทรัพย์สิน/ประกันชีวิต (ไม่ใช่ประเภทสะสมทรัพย์)
- ซื้อสลากกินแบ่ง/หวย การพนัน
- ดอกเบี้ยจ่าย/ดอกเบี้ยแชร์ และอื่น ๆ (ค่าขนย้ายบ้าน ฯลฯ)

2) ค่าใช้จ่ายอาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบ
ได้แก่ อาหารทุกประเภท (อาหารสด อาหารแห้ง อาหารสำเร็จรูป เครื่องปรุงรส ฯลฯ) เครื่องดื่ม (มี/ไม่มีแอลกอฮอล์) และยาสูบ (ยาเส้น ยาสูบ หมาก ยาน้ำอัด ฯลฯ)

4. สถานะทางเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน

ในการเสนอผลของการสำรวจ ได้จัดแบ่งครัวเรือนเป็นกลุ่มตามฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม โดยพิจารณาจากแหล่งรายได้ส่วนใหญ่ของครัวเรือน สถานภาพการทำงาน ประเภทของกิจกรรมในเชิงเศรษฐกิจและอาชีพเป็นหลัก

ครัวเรือนตามสถานะทางเศรษฐกิจสังคมแบ่งเป็น

10 กลุ่ม คือ

- 1) ผู้ถือครองทำการเกษตร การปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ซึ่งที่ดินส่วนใหญ่เป็นของตนเอง
- 2) ผู้ถือครองทำการเกษตร การปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ซึ่งที่ดินส่วนใหญ่เช่าผู้อื่น/ที่สาธารณะ/ที่อื่นๆ
- 3) ผู้ทำการประมง ป่าไม้ ลำสัตว์ หางของป่า และบริการทางการเกษตร
- 4) ผู้ดำเนินธุรกิจของตนเองที่ไม่ใช่การเกษตร
- 5) ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ นักวิชาการ และนักบริหารที่รับจ้าง
- 6) คนงานเกษตร
- 7) คนงานทั่วไป
- 8) เสมียนพนักงาน พนักงานขายและให้บริการ
- 9) ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต
- 10) ผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ (เช่น บำเหน็จ บำนาญ เงินช่วยเหลือ รายได้จากทรัพย์สิน)

Chapter 1

Introduction

1.1 Background

The National Statistical Office (NSO) first conducted the Household Socio-economic Survey in 1957 and repeatedly organised the survey round every five years. Due to the rapid economic expansion and the social change, during 1987 and 2004 the survey was conducted every two years, and from 2006 onwards NSO has carried out the survey every year. The 2009 survey is the twenty - one round of this kind. By the survey redesigned process, two types of questionnaires were used; the core module (the questionnaire of household members and expenditures) which is used to collect the data every year, and the special module (the questionnaire of household income) which is conducted every two years.

1.2 Objective

The objective of the survey is to collect the detailed information on economics and social matters of the household such as income, expenditures, assets, liabilities, structure of household members, housing characteristics, migration and remittance transfer as well as the information on access to social welfare/government program and public services.

1.3 Scope and Coverage

The survey covered all private, non-institution households residing in all provinces, and also in both municipal and non-municipal areas (excluding households of foreign diplomats and other temporary residents).

1.4 Time Reference

1) During the past 12 months

During the past 12 months refers to the twelve months before the month in which the interview was conducted. For instance, an interview conducted in February 2009, during the past 12 months referred to the period from “February 2008 to January 2009”.

The time reference “during the past 12 months” is used to ask for the information on household income and the expenditure on goods and services, which are occasionally occurred during the year, then calculated for an average expenditure per month.

2) The previous month

The previous month refers to the calendar month before the month in which the interview was conducted. For example, an interview conducted in February 2009, the previous month referred to the period from “1 to 31 January 2009”.

The time reference “the previous month” is used to ask for the information on household income and the expenditure on goods and services, which are regularly occurred during the year.

3) The previous week

The previous week refers to the calendar week before the week in which the interview was conducted. For example, an interview conducted in the second week of the month, the previous week referred to the first week of the month (Monday - Sunday).

The time reference “the previous week” is only used to ask for the information of the expenditure on food, beverages and tobacco.

1.5 Survey Content

1) The questionnaire of household members and expenditures contains the following information:

- Part 1 Household membership
- Part 2 Housing characteristics
- Part 3 Expenditure on goods and services
- Part 4 Expenditure on food, beverages and tobacco

2) The questionnaire of household income contains the following information:

- Part 1 Income from wages and salaries
- Part 2 Income from business, industry or profession other than farming

- Part 3 Income from farm business
- Part 4 Income from other sources
- Part 5 Household asset and debt
- Part 6 Migration and remittance transfers

1.6 Definitions

1. Work Status

Work Status refers to the status of person who works in all kinds of economically activity such as

1) Employer

An employer is defined as a person who operates his own enterprise (or jointly with others in form of a partnership), with an authority to make decision on operating the enterprise and a full responsibility for all risks (their earning depends upon their performance), either for profit or dividends and hires one or more employees, which is on the basis of continuous employment.

2) Own-account worker without employee

An own-account worker is a person who operates an enterprise on his own account (or jointly with others in form of a partnership), with an authority to make decision on operating the enterprise and a full responsibility for all risks (their earning depends upon their performance), either for profit or dividends without engaging any employees (on the basis of continuous employment) but may have family members or apprentices who work without pay.

3) Unpaid family worker

An unpaid family worker is a person who normally works without pay on a farm or in a business enterprise owned or operated by any household member but does not involve as partnership, sometimes compensation has been made but not as for hiring purpose.

4) Employee

An employee is a person who works for pay, which is on the basis of continuous employment, without any authority to make decision on operating the enterprise. Wages can be made in form of per month, per day, per hour, per unit of goods or services, or per contract, of which can be paid either by cash or goods.

5) Producer's cooperative

A producer's cooperative is a group of person who hold a "self-employment" job in a cooperative producing goods and services, in which each member takes part on an equal footing with other members in determining the organization of every production processes, as well as the distribution of the proceeds of the establishment amongst their members. A producer's cooperative can be set up either in form of corporate or non-corporate group.

The work of the establishment can be operated by all members or hiring some members or others outside the group. (Hence, that person who works for pay, either being members of the group or not, is called an "employee" for this enterprise)

For example, a producer's cooperative for farm business (flower planting, frog capturing, etc.), a group for agricultural intermediate products (production of shrimp paste, fish sauce, potato crisp, etc.), and a group for local handicraft products (clothing, bamboo handicrafts, etc.).

2. Household Income

Household income refers to cash or goods/services in which household received as part of pay or produced for own-account or earned from property or received free.

1) Current Income

(1) Income received from employment or own-account working

- Earning from wages and salaries (including employment welfare) (income before any deduction for taxes, provident payment, social insurance, etc.)
- Earning from business, industry or profession other than farming (the revenue plus the value of goods/services, which produced on own-account and consumed for final use, minus the operation cost)
- Earning from farm business (the total value of agricultural products minus the operation cost)

(2) Income received from other sources

- Pensions, annuities or welfare
- Work compensation
- Assistance from other persons outside the household
- Earning from asset/property rental, such as non-agricultural land/house rental, earnings from license and copyright and interests
- Investment (non-participated on business operation) such as interests from shares, bonds, stocks, etc. Include estimated rental for owner-occupied house or for tenant who occupied the household free of charge.

2) Non-current Income

Non-current income refers to other money receipts, such as inheritances bequeaths, gifts, proceeds from insurance company, lottery and gambling winnings, commissions, etc.

3. Household Expenditure

1) Expenditure on goods and services

(1) Consumption expenditure

- Dwelling
- Furniture, household appliances and operation in the household
- Expenditure on servants
- Clothes, clothing, footwear and personal supplies/services
- Medical and health care

- Transportation and communication
- Education
- Recreation, reading and religious activities

(2) Non-consumption expenditure

- Taxes (all kinds), financial charges and fine
- Career Membership Expense
- Contribution to non-household members
- Contribution to charities or religious institutions
- Property/Life/Accidental insurance (non-accumulated insurance)
- Lottery and gambling
- Interest payment/shares and others (moving services etc.)

2) Expenditure on food, beverages and tobacco

The survey questions asked for expenditure on all kinds of food (fresh food, prepared food, preserved food, spices and condiments, etc.) beverages (alcoholic/non-alcoholic) and tobacco products (cigarettes, cigars, tobacco, betelnut, etc.)

4. Socio-economic Class of Household

The survey result divided households into socio-economic groups which was based on the major source of household income, work status, type of economically activity and type of occupation.

This classification divided households into 10 groups which are: